

A HAZAI BIZTOSÍTÁSI PIAC VÁLTOZÁSA A RENDSZERVÁLTÁS IDŐSZAKÁTÓL NAPJAINKIG

EKE Zsolt, PhD-hallgató¹

Nyugat-magyarországi Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Széchenyi István Doktori Iskola

Absztrakt

A vizsgált téma jelentőségét általánosságban az adja, hogy a kedvezőtlen klímaváltozás által generált növekvő számú katasztrófahelyzet okán az öngondoskodás jelentősége folyamatosan növekszik. Egyre inkább sokasodnak a megszokottól eltérő időjárási jelenséget, továbbá azok kedvezőtlen károsító hatásai, az általuk okozott károk mértéke is folyamatosan növekszik. Jelen tanulmány ehhez úgy kapcsolódik, hogy a múltbeli folyamatok vizsgálata a jelen adatain túl további ismertekkel ruház fel minket a vizsgált terület működését illetően, melynek segítségével pontosítani tudjuk várakozásainkat is. A biztosítási piac a rendszerváltás időszakában majd azt követően jelentős változásokon ment keresztül, amely egyrészt minőségi másrészt mennyiségi változásokat jelentett. A tanulmány elkészítése során arra vállalkozom, hogy jelentős mértékben matematikai, statisztikai vizsgálatok eredményeire támaszkodva bemutassam az ágazati piac legfontosabb változásait abban az időszakban, a '80-as évektől napjainkig. A vizsgálat fókuszpontjába az ágazati piaci koncentrációt, valamint a kumulált díjbevételt helyeztem. Ennek keretén belül megfigyelhetjük a tapasztalati adatokat, az 1990-es esztendő előtti várakozásokat, valamint azt hogy ezek miként változtak az 1990-es éveket követően a változó gazdasági, politikai és jogi környezetben, továbbá az Európára jellemző globális folyamatokba illeszkedően. Az 1985-2015 közötti időszakot hat külön időintervallumra osztva (1985-1990; 1991-1995; 1996-2000; 2001-2007; 2008-2012; 2012-2015) és egyben is vizsgálva az időszakok külön-külön kerülnek elemzésre, ezen belül megvizsgáljuk azt is, az ott megfigyelhető trendek mennyiben nyertek megerősítést a későbbiekben.

Kulcsszavak: Öngondoskodás, rendszerváltás, statisztikai elemzés, kvantitatív és kvalitatív változások

Abstract

The studied theme's importance is generally given by the increasing significance of self-care, caused by the disadvantageous climate changes' disasters. The excursive meteorological phenomena and their unfavorable harmful effects are causing more and more damage. This study is connected here because it shows additional information about the examined area with past progresses investigation through the present's data, therefore the expectations can be more accurate. The insurance market has gone through serious changes in the time of regime and after that, in quality and quantity. By making this study the division market's most important changes will be shown by the results of mathematical and statistical researches, from the '80s to present's time. I put the sectoral market concentration and the cumulated premium income to the center of examination. Within the framework of this examination the empirical data can be seen, moreover, the changes before 1990 and how these changes had changed after the 1990's, according to economical, political and juridical ways, furthermore in connection with the European global activities. The time between 1985 and 2015 is separated into six individual parts (1985-1990; 1991-1995; 1996-200; 2001-2007; 2008-2012; 2012-2015) which are observed in whole and in pieces, and so how the occurred trends play parts later in time.

Keywords: Self-care, regime, statistical analysis, quantitative and qualitative changes

---

¹ osztályvezető, Groupama Biztosító Zrt

1. Bevezetés, célok

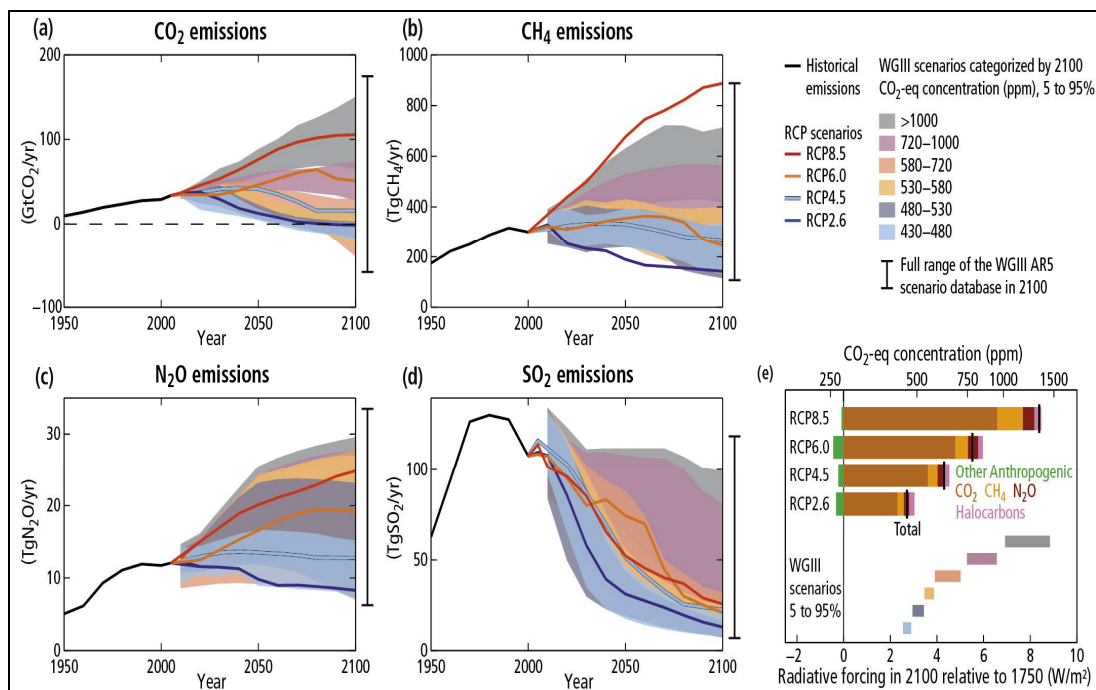
Jelen tanulmány arra vállalkozik, hogy rávilágítson a magyar biztosítási piac változásának sajátosságaira a rendszerváltás időszakában, hat viszonylag homogén szakaszra bontva:

- 1985-1990, a kezdeti növekedés időszaka,
- 1991-1995, a magas infláció időszaka,
- 1996-2000, a leginkább fejlődést hozó periódus,
- 2001-2007, a csökkenő növekedés intervalluma,
- 2008-2012, a visszalépés időszaka,
- 2012-2015, a kilábalás évei, ami mind a mai napig tart.

A téma véleményem szerint azért fontos, mert egyrészt a pénzügyi válság rávilágított arra a problémára, hogy az egyéni befektető a válság hatásainak jóval nagyobb mértékben kitett [Banyár, 2003, Szekeres, 2010], mint a megfelelő szakmai és tapasztalati háttérrel és erőforrásokkal rendelkező intézményi befektetők. Emiatt az élet üzletági, hagyományos és befektetési, unit linked jellegű biztosítási termékek jelentősége az ügyfelek részéről jelentős mértékben megemelkedett a biztonságos öngondoskodás szempontjaira tekintettel, aminek jelentőségét még inkább fokozza az általános állami szerepvállalás csökkenése [Adorján et al, 2004].

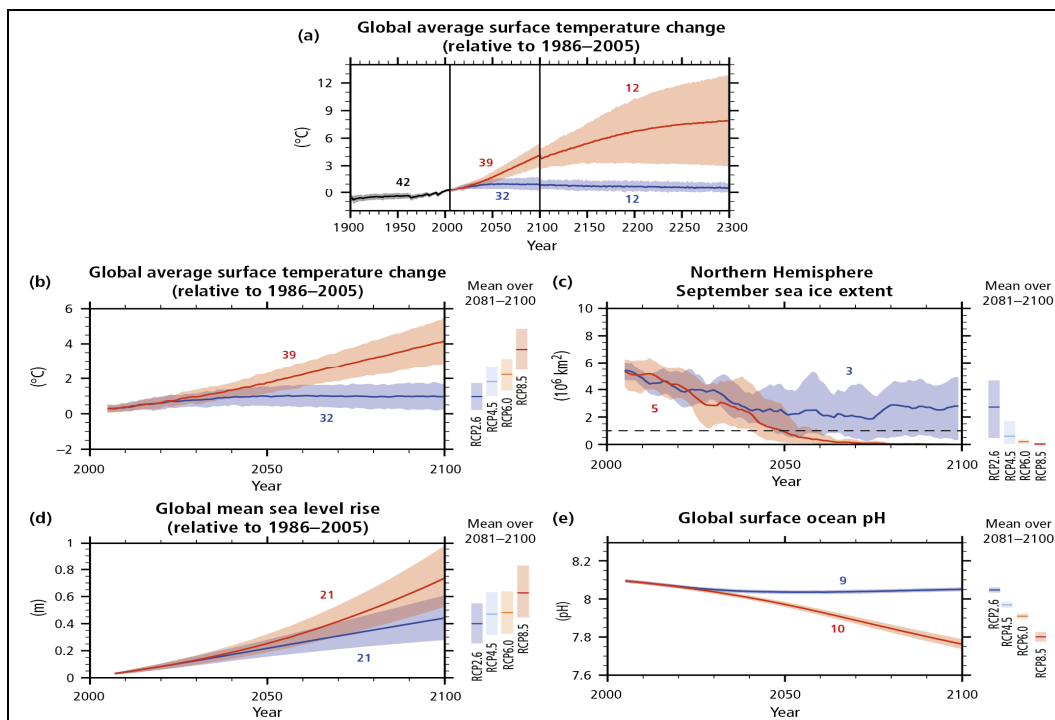
Másrészt a nem-élet biztosítások oldaláról elmondható, hogy a folyamatban lévő klímaváltozással összefüggésben lévő természeti károk kárgyakorisága (egységnyi szerződésre jutó károk aránya) és átlagára (az egy kárra számított átlagos kárkifizetés) folyamatosan emelkedő tendenciát mutat [Asztalos, 1997, Czeglé, 1996] (1. és 2. ábra).

Fontos még megemlíteni, hogy a biztosításmatematika makroszintű összefüggései csak megfelelő nagyságú veszélyközösség esetében igazak, ezért is nagyon fontos a piac megfelelő átalakulása.

1. ábra: Kibocsátás és koncentrációváltozás, üvegházhatást kiváltó gázok

Forrás: IPCC [2014]

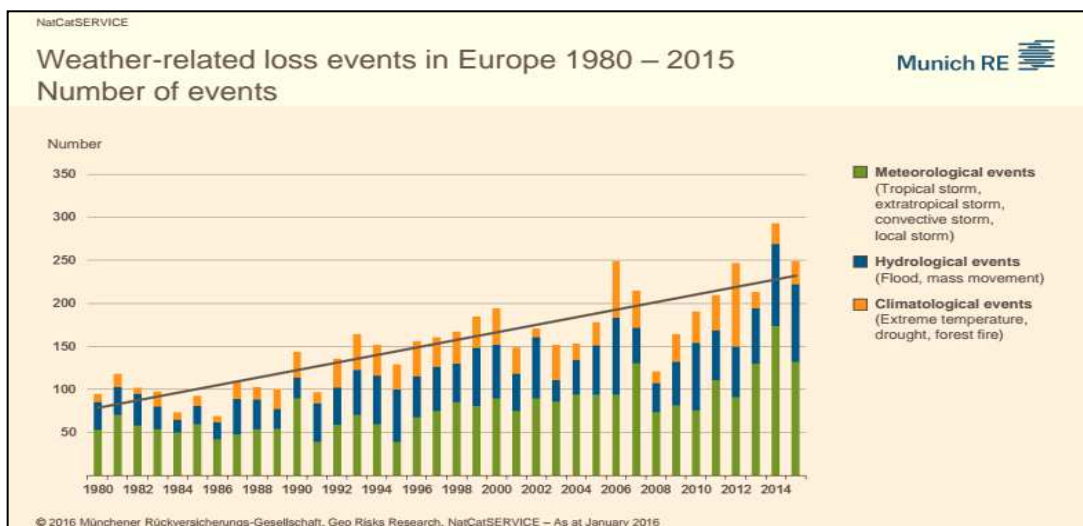

2. ábra: A Föld átlaghőmérsékletének várható változása és egyéb kedvezőtlen hatások

Forrás: IPCC [2014]

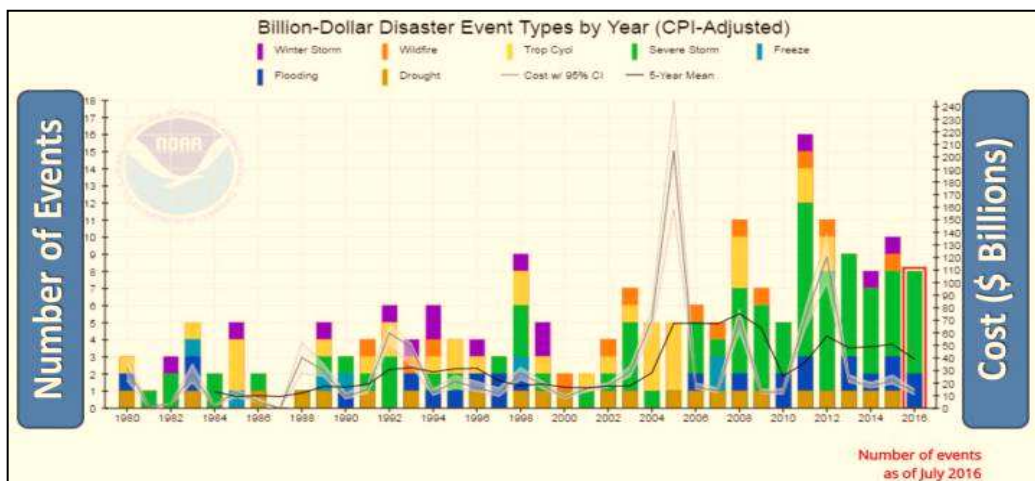
Az IPCC (Éghajlatváltozási Kormányközi Testület) jelentései alapján az üvegházhatást okozó gázok mennyiségi felszaporodásának köszönhetően már most jelentős bolygónk felmelegedése. A legfrissebb jelentés alapján 2100-ra akár 5 fokkal is megnőhet bolygónk átlaghőmérséklete.

Ennek következménye a szélsőséges időjárási események számának valamint intenzitásának jelentős mértékű megemelkedése, ami 3. és 4. ábrán is megfigyelhető:

3. ábra: Időjárás okozta károk számának változása 1980-2015

Forrás: München Re [2016]

4. ábra: Természeti katasztrófák okozta károk és mértékük 1980-2016,
 Forrás: NOAA [2016]

Fentiek alapján egyértelműen megállapítható, hogy az öngondoskodás jelentősége a vagyonbiztosítások területén is jelentős mértékben megemelkedett, és ez csak növekedni fog a jövőben [Ébli 1991, 1993, 1993]. Ezt erősíti a kormányzati szerepvállalás csökkenése, ami a rendszerváltás óta folyamatosan jellemző [Horinka-Luttenberg, 2005, Futó, 2010]. (jó példa erre az agrárium legutóbb bevezetett állami díjtámogatott biztosítási rendszere).

A téma általános fontossága mellett a rendszerváltás időszakára jellemző jelenségek számba vétele azért lényeges, mert az akkori folyamatok megértése segít a jelen és a jövő jelenségeinek jobb megértésében, mely lehetőséget az esetleges beavatkozás hatékonyságának növelésére is.

E gondolatoknak az ad nagyobb hangsúlyt, hogy bár a 2014-es év a második volt, melynek éves összesített biztosítási díjbevétele növekvő tendenciát mutatott, a biztosítási penetráció (GDP arányos biztosítási kiadások) mértéke itthon továbbra is a nyugat-európai átlag csak mintegy harmada (3%) körül mozog [Eke-Hegedűs-Pataki-Széles, 2014].

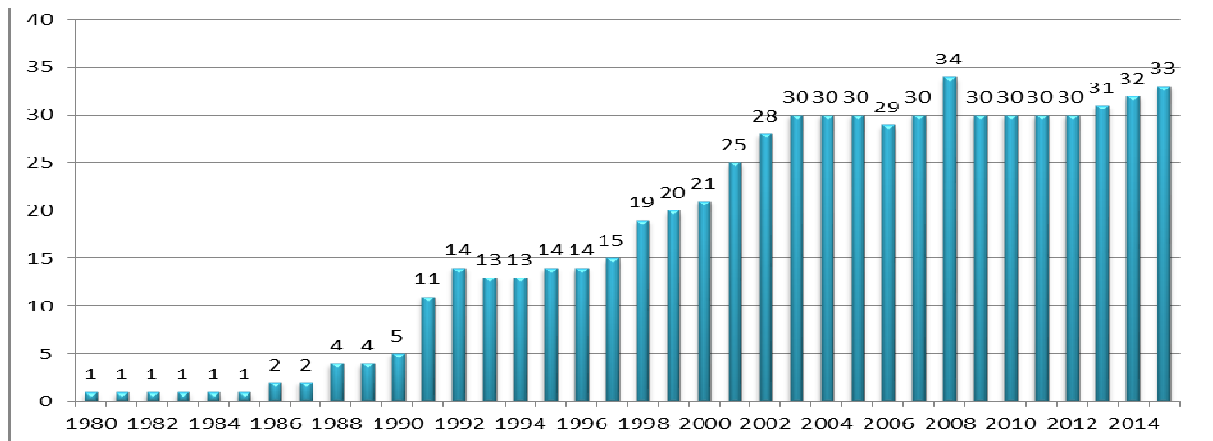
2. A biztosítási piac változásai a rendszerváltás időszakában

2.1. Piaci koncentráció

A piaci koncentráció a biztosítási ágazatban a rendszerváltást megelőzően, 1986-ig elérte elvi maximumát, az egyetlen, monopóliumként működő Állami Biztosító jelenlétével. 1986-ban viszont lehetővé vált biztosítótársaságok alapítása, s egyben megalakult a Hungária Biztosító. Nem volt akkor még valós piaci verseny, hiszen az új, mesterségesen létrehozott résztvevő az Állami Biztosító gépjármű-, vállalati vagyon-, és nemzetközi biztosítási állományát kapta meg, kijelölve a két szereplő működésének területeit. A teljes piaci nyitás 1988-ban indult el, mely esztendőben a két állami vállalat tevékenységének liberalizációja mellett megalakult a kompozit Garancia Biztosító, és az utazási biztosításokra szakosodott Atlasz Biztosító [Závodnyik, 2004].

Ezt követően a piaci szereplők száma ugrásszerűen megemelkedett, 2000-re mintegy 20-ra emelkedett, mely nagyságrend azóta is jellemző a hazai biztosítási piacra [Pataki-Eke, 2011].

A pontos változásokat az 5. ábra szemlélteti:

5. ábra: A piaci szereplők számának hazai változása 1980-2015 között

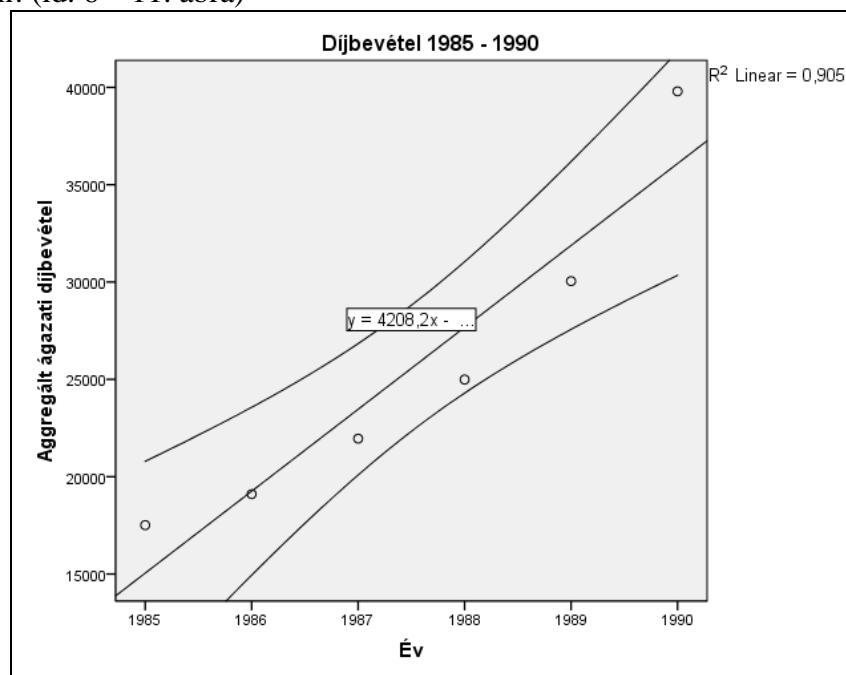
Forrás: MABISZ adatok alapján saját gyűjtés [2016]

2.2. Az ágazati összesített díjbevétel

A rendszerváltás időszakát három különböző, a körülményeket illetően elkülöníthető periódusban vizsgáljuk:

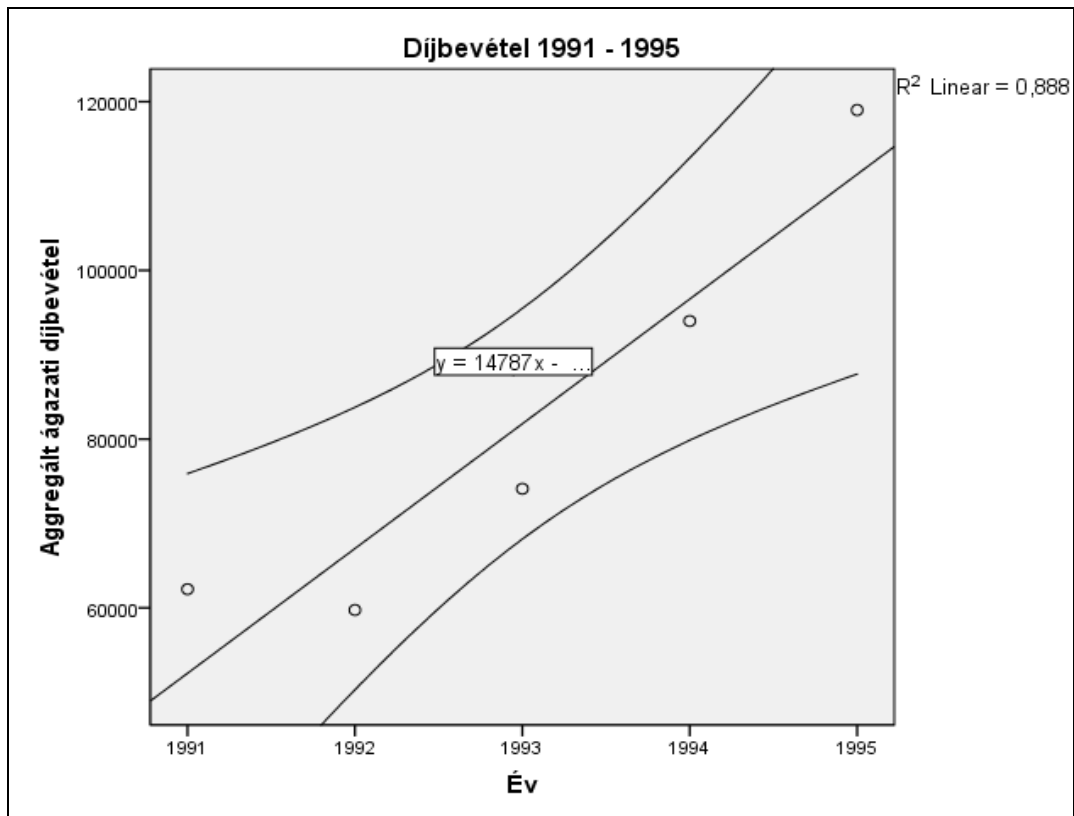
- 1985-1990: az állampárti időszak: az egypártrendszer időszaka, jellemző a piaci liberalizáció hiánya,
- 1991-1995: az útkeresés időszaka: a korábbi értékrend és szabályrendszer fellazult, de még nem lépett a helyébe az új,
- 1996-2000: a konszolidáció évei: megszilárduló piacliberalizációs körülmények,
- 2001-2007: a további fejlődés időszaka, amit az EU integráció fokozódása fémjelez, aminek a legfontosabb állomása a 2004-es belépés,
- 2008-2012: a pénzügyi válság időszaka csökkenő díjbevétellel,
- 2013- ...: a kilábalás időszaka, mely a mai napig tart.

Vizsgáljuk meg az összesített biztosítási díjbevétel változásait az előbb részletezett periódusokban! (ld. 6 – 11. ábra)

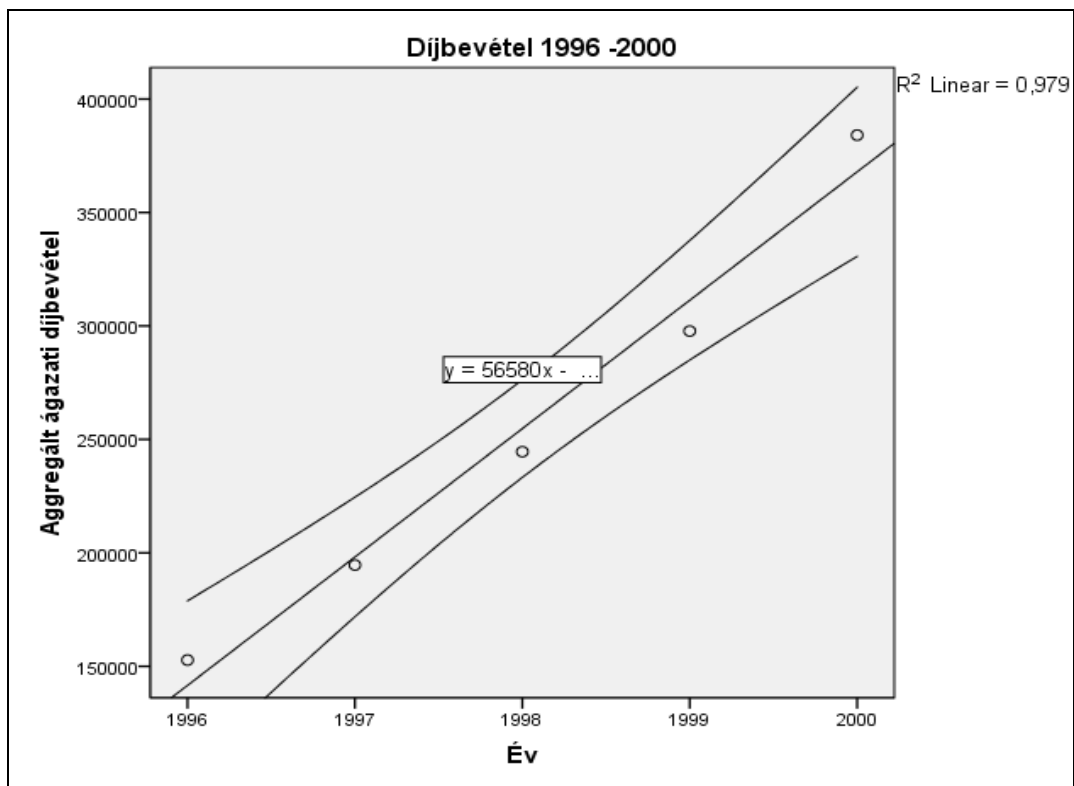

6. ábra: Biztosítási díjbevétel alakulása Magyarországon 1985-1990 között

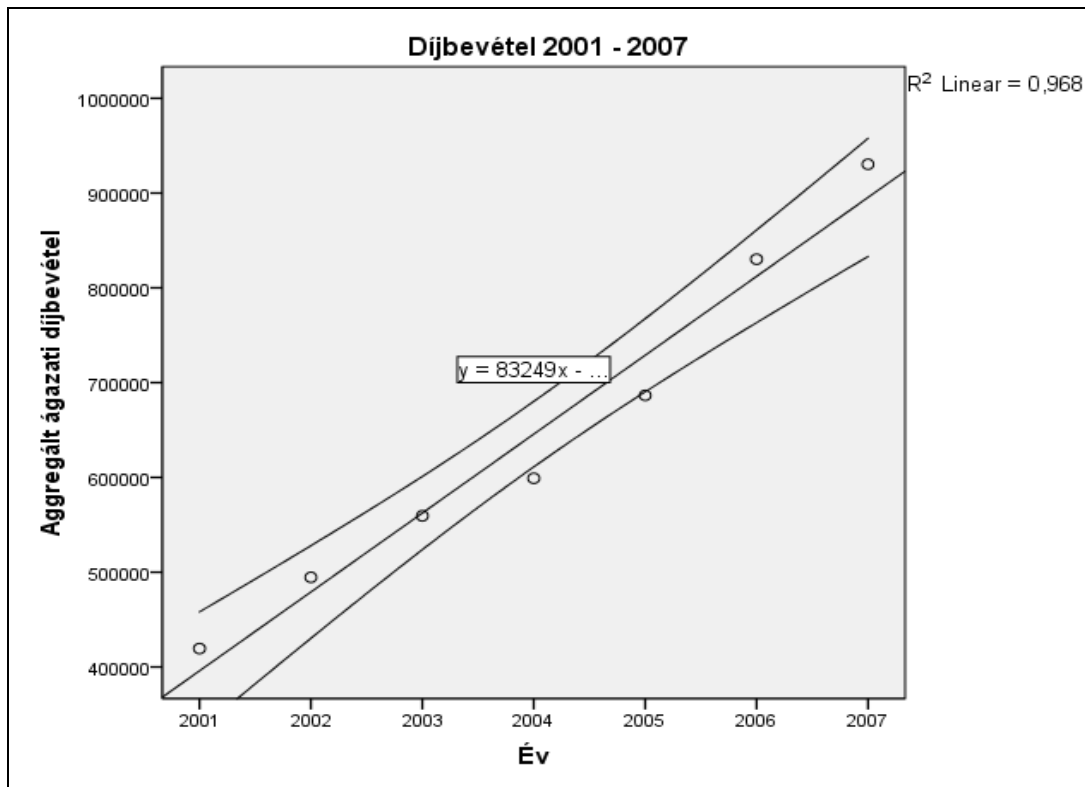
Forrás: MABISZ adatok alapján saját szerkesztés, eszköz: SPSS program [2016]

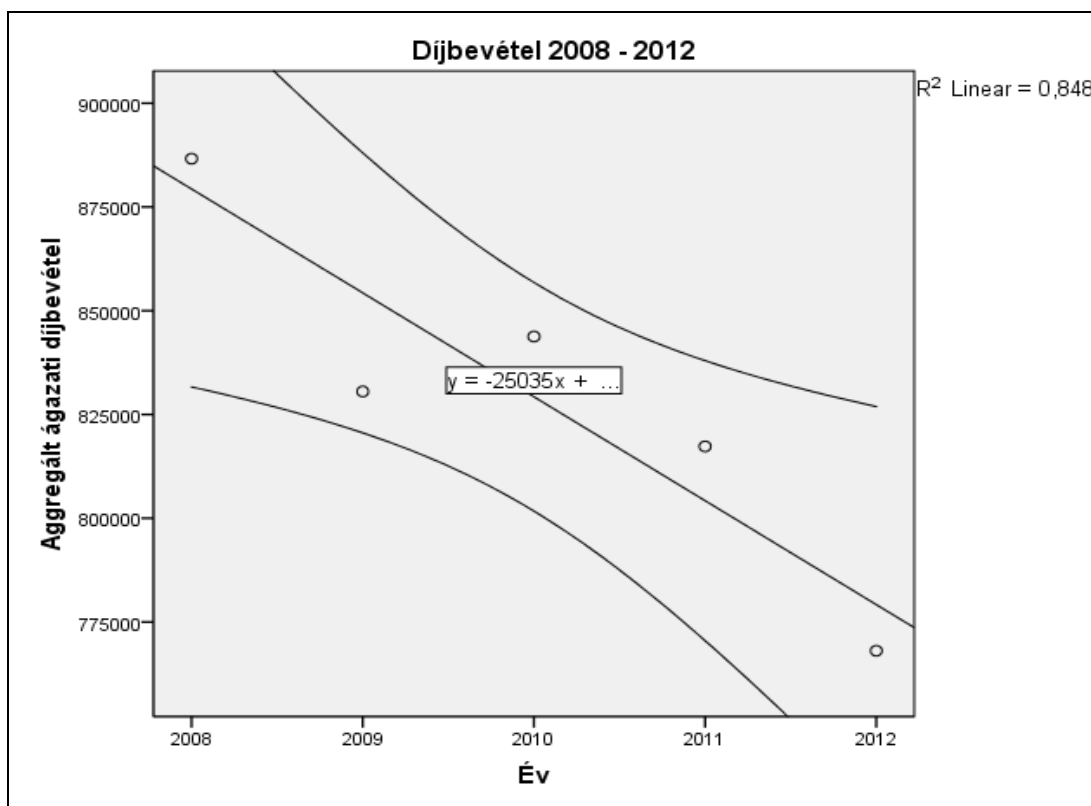
7. ábra: Biztosítási díjbevétel alakulása Magyarországon 1991-1995 között
 Forrás: MABISZ adatok alapján saját szerkesztés, eszköz: SPSS program [2016]

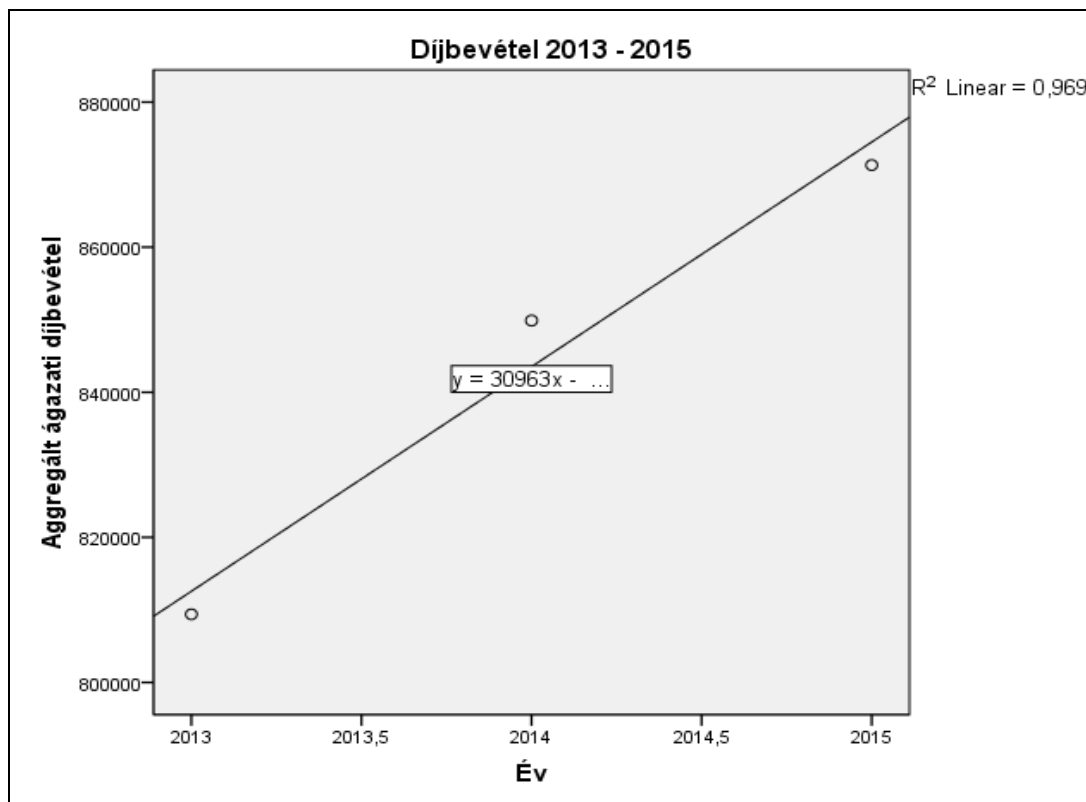
8. ábra: Biztosítási díjbevétel alakulása Magyarországon 1996-2000 között
 Forrás: MABISZ adatok alapján saját szerkesztés, eszköz: SPSS program [2016]

9. ábra: Biztosítási díjbevétel alakulása Magyarországon 2001-2007 között
 Forrás: MABISZ adatok alapján saját szerkesztés, eszköz: SPSS program [2016]

10. ábra: Biztosítási díjbevétel alakulása Magyarországon 2008-2012 között
 Forrás: MABISZ adatok alapján saját szerkesztés, eszköz: SPSS program [2016]

11. ábra: Biztosítási díjbevétel alakulása Magyarországon 2013-2015 között
 Forrás: MABISZ adatok alapján saját szerkesztés, eszköz: SPSS program [2016]

Rátéekintve a hat ábrára az látható, hogy a kumulált díjbevétel adatokra illesztett trendvonal meredeksége nagyjából megegyezik. Még a 2008-2012 közötti időszakra is igaz ez, csak ellenkező előjellel (az alsó és felső görbék a konfidencia intervallumok). De rögtön szembeötlök, hogy a grafikonok y tengely szerinti léptéke nem azonos:

- az 1985-1990 közötti periódust illetően 40 milliárd Ft,
- az 1991-1995 évek adatait ábrázoló grafikonon 120 milliárd Ft,
- az 1996-2000 közötti időszak grafikonján 400 milliárd Ft,
- a 2001-2007 közötti időszakra 1000 milliárd Ft jelenik meg,
- a 2008-2012 intervallumra 900 milliárd, illetve
- a 2013-2015 közötti évekre 880 milliárd Ft a legmagasabb érték.

Ezt mutatja a trendvonalak grafikonra jegyzett egyenlete is: az évi átlagos díjbevétel

- az első periódusban 4,2 milliárd Ft,
- a másodikban 14,8 milliárd Ft,
- a harmadikban 56,6 milliárd Ft,
- a negyedikben 83,2 milliárd (!) Ft,
- az ötödikben -25 milliárd Ft,
- majd a ma is tartó hatodikban 31 milliárd Ft.

Érdekes eredményt hoz, ha a vizsgált periódusok tapasztalati adatai alapján a 2015-ös értékre végzünk számításokat az akkor tapasztalt trend alapján:

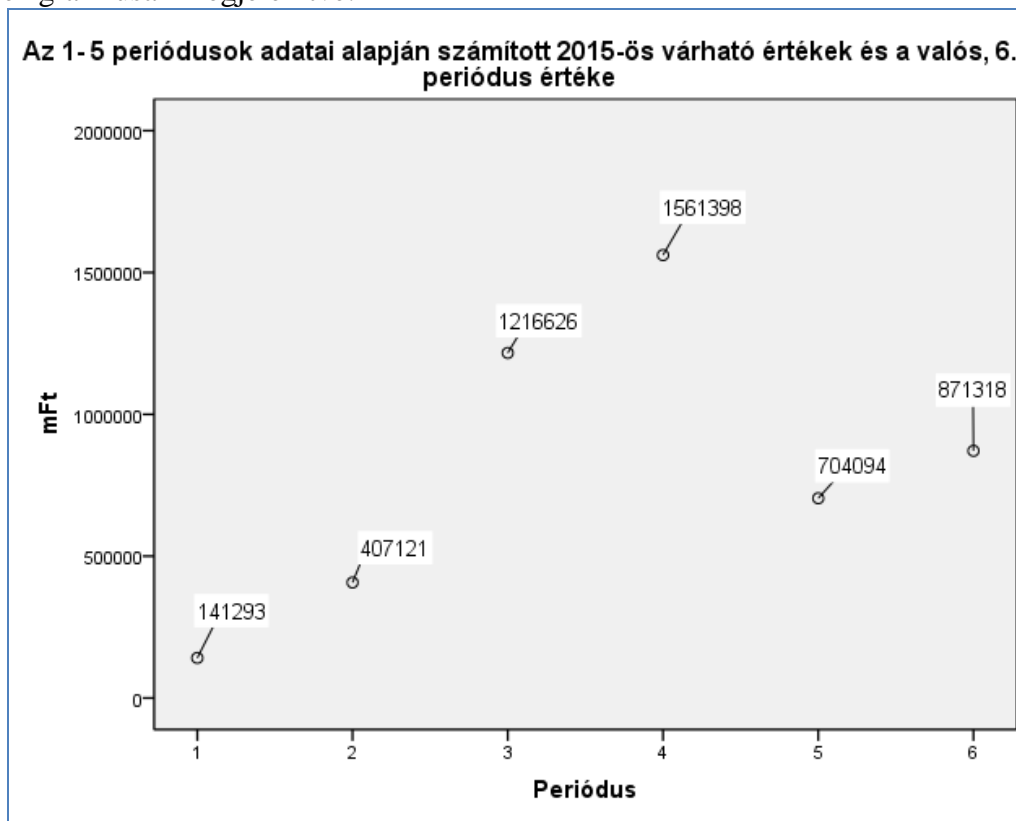

1. táblázat: Az 1-5. periódusok adatai alapján számított, és a valós, 6. periódus szerinti 2015-ös értékek

Periódus	Év	mFt
1	1985-1990	141 293
2	1991-1995	407 121
3	1996-2000	1 216 626
4	2001-2007	1 561 398
5	2008-2012	704 094
6	2013-2015	871 318

Forrás: MABISZ adatok alapján saját szerkesztés [2016]

Mindez grafikusan megjelenítve:

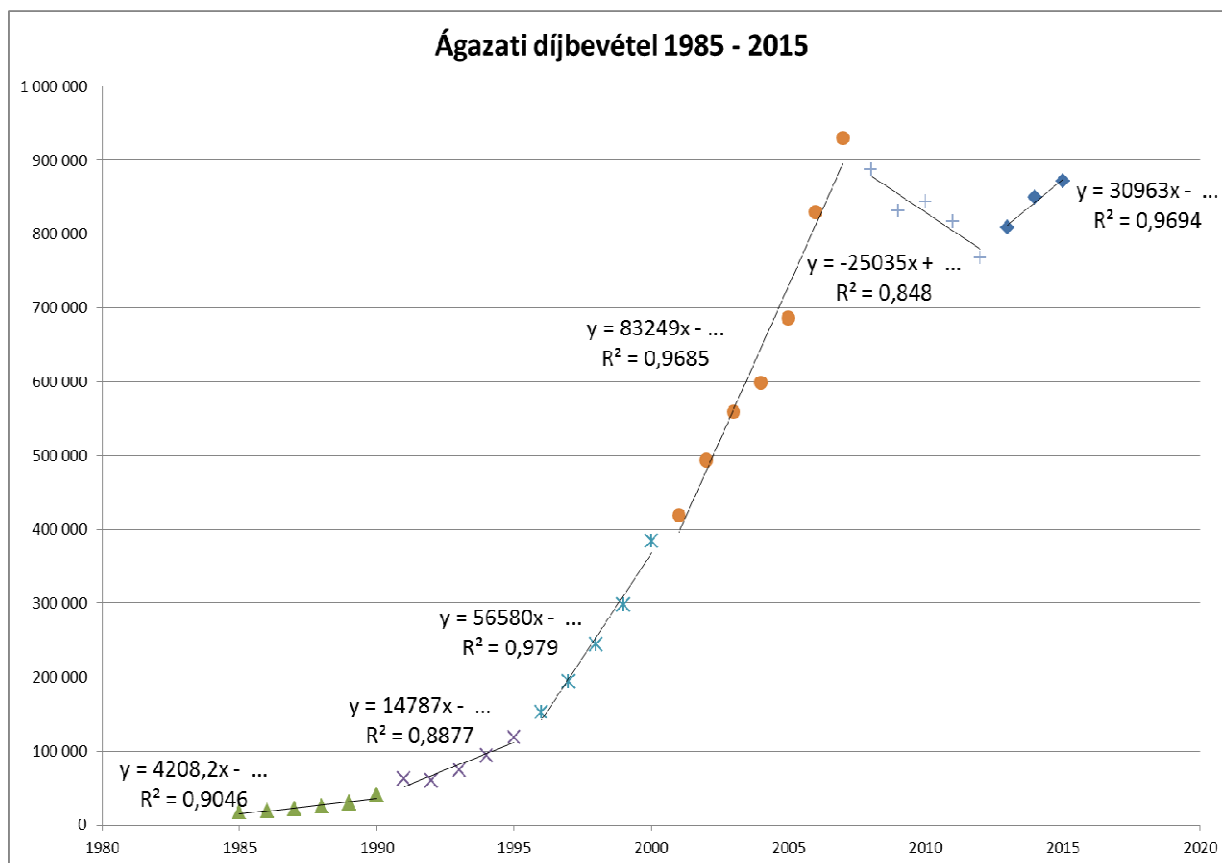

12. ábra: Az 1-5 periódusok adatai alapján számított, és a tapasztalati 2015-ös díjbevétel értékek

Forrás: MABISZ adatok alapján saját szerkesztés, eszköz: SPSS program [2016]

Fentiek alapján látható, hogy a 3. és 4. periódus értékei alapján számított 2015-ös várható kumulált díjbevétel jelentősen meghaladta az 1000 milliárd Ft-ot.

Az adatok alapján le is vonhatnánk azt a következtetést, hogy a biztosítási piac növekedésének dinamikája a pénzügyi válság időszakát leszámítva példaértékű volt a vizsgált időszakban. Ha a díjbevételi adatsorokat egy grafikonon ábrázoljuk, ez a tendencia még inkább nyomatékosítást kap:

13. ábra: Biztosítási díjbevétel alakulása Magyarországon a vizsgált periódusokban

Forrás: MABISZ adatok alapján saját szerkesztés, eszköz: Microsoft excel [2016]

Vizsgáljuk meg, mi húzódik meg a háttérben, jelentenek-e a megfigyelt adatok valós növekedést?

2. táblázat: Évek, időszakok kumulált díjbevételei, átlagos évi változás nominál és reál értékben

Év	Biztosítási díjbevétel, m Ft	Változás előző évhez képest, m Ft	Változás előző évhez képest, %	Periódus átlaga	Periódus átlagos inflációja	Reál változás
1985	17 511					
1986	19 106	1 595	9,11%			
1987	21 957	2 851	14,92%			
1988	24 990	3 033	13,81%	18,11%	13,70%	4,41%
1989	30 047	5 057	20,24%			
1990	39 797	9 750	32,45%			
1991	62 213	22 416	56,33%			
1992	59 742	-2 471	-3,97%			
1993	74 114	14 372	24,06%	25,97%	25,50%	0,47%
1994	94 005	19 891	26,84%			
1995	119 014	25 009	26,60%			
1996	152 741	33 727	28,34%			
1997	194 654	41 913	27,44%			
1998	244 591	49 937	25,65%	26,43%	15,20%	11,23%
1999	297 756	53 165	21,74%			
2000	384 090	86 334	28,99%			

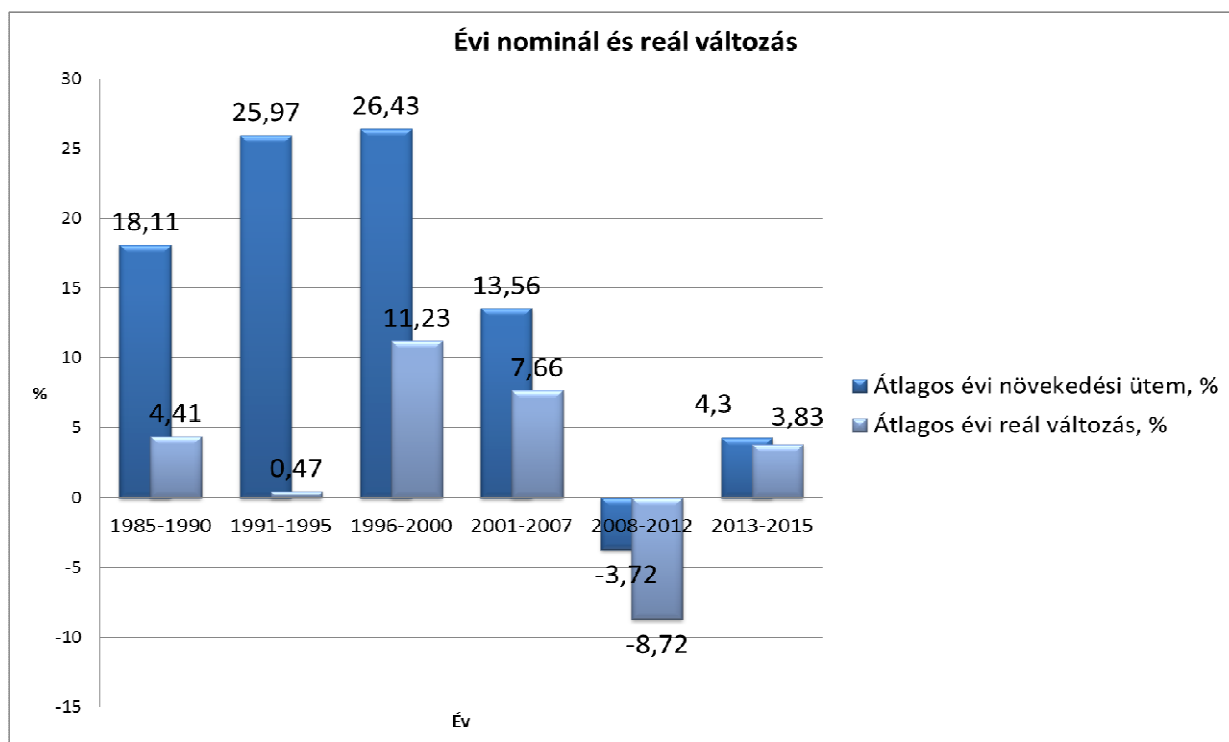
2001	419 470	35 380	9,21%			
2002	494 589	75 119	17,91%			
2003	559 435	64 846	13,11%			
2004	599 035	39 600	7,08%	13,56%	5,90%	7,66%
2005	686 516	87 481	14,60%			
2006	830 228	143 712	20,93%			
2007	930 341	100 113	12,06%			
2008	886 636	-43 705	-4,70%			
2009	830 540	-56 096	-6,33%			
2010	843 787	13 247	1,59%	-3,72%	5,00%	-8,72%
2011	817 316	-26 471	-3,14%			
2012	768 072	-49 244	-6,03%			
2013	809 392	41 320	5,38%			
2014	849 891	40 499	5,00%	4,30%	0,47%	3,83%
2015	871 318	21 427	2,52%			

Forrás: MABISZ és KSH adatok alapján saját szerkesztés [2016]

Az 2. táblázat adatai azt mutatják, hogy bár nominálisan jelentős volt az ágazati kumulált díjbevétel növekedése egytől eltekintve mindegyik periódusban, az időszakok átlagos inflációját is a modell részévé téve a fejlődés nem ilyen mértékű: bár megfigyelhető mindegyik időszakban,

- az 1985-1990 közötti időszakban csak 4,41%,
- az 1991-1995 közöttiben mindössze 0,47%,
- az 1996-2000 közti években a legtöbb, 11,23%,
- a 2001-2007 közötti periódusban is csaknem 8, pontosan 7,66%,
- a 2008-2012 közti válságos időszakban jelentős csökkenés, -8,72%,
- míg a jelenleg is jellemző pozitív időszakban 3,83% volt az átlagos évi fejlődés.

Szemléletesen mutatja ezt a 14. ábra:

14. ábra: Biztosítási díjbevétel változása a hat vizsgált periódusban

Forrás: MABISZ és KSH adatok alapján saját szerkesztés [2016]

4. Összefoglaló

A tanulmányban rögzített jelenségek bizonyították, hogy a számszerű adatokat milyen mértékben tudják befolyásolni a körülmények, milyen mértékben értékelődik át egy-egy vizsgált jelenség például az inflációt tekintve. Látható, hogy a valós növekedés legnagyobb üteme az 1996-2000 közti időszakban volt megfigyelhető, ami a piaci viszonyok megszilárdulásával, az átmeneti időszak kedvezőtlen jelenségei (reálbér-csökkenés, növekvő munkanélküliség, stb.) után a gazdaság erősödésére, a keresetek növekedésére vezethető vissza.

A további időszakokat tekintve az infláció csökkenésével a valós fejlődés 2007-ig töretlen, a pénzügyi krízis idején jelentősen visszaesik (a 2007-es 930 milliárd Ft-ról 2012-re 768 milliárd Ft-ra esik vissza), majd 2013 és 2014-es években már emelkedést mutatva elérte a 849 milliárd Ft-ot, 2015-ben a 871 milliárd Ft-ot.

A lényegi mérőszám, a biztosítási penetráció továbbra is csupán 3%.

Irodalomjegyzék

Könyvek

Adorján et al.: Ágazati biztosítástan. Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rt, Budapest 2004.

Asztalos László György: Biztosítási kézikönyv. Biztosítási Oktatási Intézmény, Budapest 1997.

Banyár József: Életbiztosítás. Aula, Budapest 2003.

Czegle Tibor: Biztosítási alapismeretek. Pénzügyi és Számviteli Főiskola, Budapest 1996.

Ébli Györgyné: A biztosítás közgazdasági alapjai. Dabas-Jegyzet Kft, Budapest 1993.

Ébli Györgyné: A biztosítás üzemgazdasági alapjai. Dabas-Jegyzet Kft, Budapest 1993.

Ébli Györgyné: A vagyont biztosítás. Közgazdasági és Jogi könyvkiadó, Budapest 1991.

Futó Gábor: Társadalombiztosítás. Penta Unió Oktatási Centrum Zrt, Budapest 2010.

Horinka Melinda Luttenberg Zoltán: Biztosításelmélet és üzemgazdaságtan. Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rt, Budapest 2005.

Szekeres István: Biztosítás ismeretek. SZIE GK egyetemi jegyzet, Budapest 2010.

Zavodnyik József: Biztosítási jog. Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rt, Budapest 2004.

Publikációk, tanulmányok

Pataki László - Eke Zsolt: A hazai és nyugat-európai biztosítási piac eltérésének okai két évtizeddel a rendszerváltás után. Változó Környezet Innovatív Stratégiák Nemzetközi tudományos konferencia, Sopron, 2011.

Zsolt Eke - Mihály Hegedűs - László Pataki - Zsuzsanna Széles: Analysis of the Influencing Factors of Hungarian Insurance Market. Ed.: Csaba Illés Bálint - Anna Dunay - Anna

Slocinska: New Trends in Management in the 21st Century. Monograph. Czestochowa, 2014. ISBN978-83-63500-78-8)

Adatszolgáltatók, adatforrások

<https://www.ipcc.ch>

www.cea.eu

www.eustat.com

www.ksh.hu

<http://www.mabisz.hu/>